

Zakali

Ná-S i

S i l ze i elei
 Nu a la zo Zakali ná-s i laasei p ga
 kito s i. To a d zu z z
 elegi Izelay le nu us iti ta- itogi laazeelini la
 w l w l i zu. S i nii aa w su ga
 seizu feleg niiti ti la ni.

Ma m ungi é zo gaa w su 1 ma é zeeli gaa w su
 8 ma, naati s é l ze i kona und lug
 puufeleg (520) ma, é yei und lug puug
 maazu l sa ai (518) ma, aisa Yesu a z l . Ti
 ni botii zu ma yee ala ila
 su ta GALA goo wo nui Azee. Naama GALA gooiti
 ta ga kulak l maiti. Izelay le ná-kito m ungi
 ni ga naazu GALA sei l wolai lo fai, ta
 Zeeluzal me il fai tosu ite itegi zu, kundi ii
 Z l a le, ta zala a ula nui Zozuwe a ti
 ni naama vaiti untu .

Felesi i ni ga yee alai maa un fai,
 si gi zu GALA ge aazu masadai zu la zoi a
 ná p .

Zakali ná-s i aa elazu elei, é zo
 gaa w su 9 ma é zeeli 14 ma, ti z ai z iti
 poluma lago poun, naati ta laa akpasu gola faa wola
 m un feleg i naati ma.

Mali ii ná-toligi é bosu ga Izelay le nuiti

¹ Masagi Daliyuse ná-masadai ma onagi velesi i, ma
 alu d sa asi i ma, G o GALAGI ni GALA
 goo wo nui Zakali , Beeleekia ná-doun zunui, Ido
 ná-doun zunui alaa ni de, é ma: ² G o

GALAGI wola yii aawanani wo-m m wolani ma.
³ Ḡ ti ma: «Ḡ o GALAGI Fai-P -Mali ii wooi
 aa: À ale ma wo a p , Ḡ o GALAGI Fai-
 P -Mali ii wooi ana. Nà alaa nà ale ma wo
 . Ḡ o GALAGI Fai-P -Mali ii a é boga.
⁴ À mina ga wo-m m wolani k ele, niiti
 GALA goo wo nu m ungiti ti ni zu ti ma:
 «Ḡ o GALAGI Fai-P -Mali ii wooi a é ga nii:
 À ze e wo zi ele iti ta wo-z iti polu.»
 K l ti la ni k ni, ti a woilo gò ma, ti la
 gò zoni, Ḡ o GALAGI Fai-P -Mali ii wooi ana.
⁵ Mini a za wo-m m wolani ti ná? GALA goo wo
 nuiti alaa ti y g vulua ey su aa? ⁶ K l
 tama, dàawooiti, ta nà-deveiti gè ti veeni nà-boti
 nuiti, GALA goo wo nuiti zea, naati ti wo-m m wolani
 k zum nni. Ti ti zi elei maavaliboni, ti
 ma: «Ḡ o GALAGI Fai-P -Mali ii gi zog
 elei é deveni la, é zoloo gi zi eleiti ta gi-z giti
 ma.» »

Kulak l mai ma m ungi: Soo ulugi

⁷ Masagi Daliyuse ná-konagi velesi i ma, alu puug
 maazu ilasi i (11) daa ga See ate, naa ná-folo
 uufele maazu naanig i (24) ma, Ḡ o GALAGI
 ni GALA goo wo nui Zakali , Beeleekia ná-
 doun zunui, é ga Ido ná-doun zunui alaa: ⁸ Naama idii
 gè kulak l mai ta aani. Gè zunu ila kaani zeini soo
 maa ikp igi ma, é ni loni mil te guluiti
 saama p tu kpoma . Soo maa ikp igititi, ta soo
 maal it igititi, ta soo olegiti ti ni loni polu elei.
⁹ Gè gaaza ani, gè ma: «Màli ii, lee ma zoo a
 ga niiti?» Geezu eelai nii é ni zu p , naa
 ni mà: «Nà aazu ti- aa ulabai l zu ga e.»
¹⁰ Zunui nii é ni loni mil tegiti saama, naa

ma: «Niiti ka G o GALAGI ti le egai ga ti eteai zu iz .»¹¹ Soo iz nuiti ti oluvaawoni G o GALAGI ná-geezu eelai ma, é ni loni mil tegiti saama, ti ma: «Gi ega ga eteai zu iz , gi kaa ga ziil igi, ta doo ogi a ná.»

¹² G o GALAGI ná-geezu eelai ma: «G o GALAGI Fai-P -Mali ii, w l , é a ga kona uul fela (70), è yii aawanai Zeeluzal me, ta Zuda laa wolaiti ma. K ni yeel è a ti maaw in a?»¹³ G o GALAGI i d iti ta gaan n iti boni naazu geezu eelai ma, nii é ni zu p .

¹⁴ Geezu eelai nii é ni zu p , naa devei veeni zèa ga gè niima eela wooi laazeeli ga: «G o GALAGI Fai-P -Mali ii wooi aa: <Ziima laaveg ga n b i, Zeeluzal me ta Siy n gizei ta-vaa zu. ¹⁵ K l gola yii aawana zooi naati ma, ti ze ele t ai ga pag . Maz l gè l ago yii aawana n nà-nu us iti ma, k l tiya mu ti ta ga naati ta-maan i a.»¹⁶ Naa a é ba, G o GALAGI wooi aa: <Nà alesu ma, gè Zeeluzal me aazumaaw in a, nà-p l i a lo ná olu, p l lo nui ná-k galui a la Zeeluzal me ma.> G o GALAGI Fai-P -Mali ii wooi ana.»

¹⁷ Geezu eelai ni mà: «Nii wo olu, è ma: <G o GALAGI Fai-P -Mali ii wooi aa: Nà-taa wolaiti ta- ulagaan zui z l olu, nà Siy n aan n , gè yimaze e olu ga Zeeluzal me.> »

2

Kulak l mai velesi i: Min iti ta ain bo nuiti
¹ Gè aazuwuze eni, gè min naanig aani kulak l mai ta ili su. ² Gè ni geezu eelai ma,

é ni zu p : «Min i niiti ta ga leeni?» É
 gòò aa oteni, é mà: «Min i niiti ka ti Zuda
 zuvazagai, naa Izelay le ta Zeeluzal me a.»
 3 Ġ o GALAGI ain bo nu naanig l ni ga
 ze. 4 Gè ni ma: «Leeni a ti aazu k zu?» É
 gòò aa oteni, é mà: «Ġain bo nui niiti paa ga
 ti zii iligi naati kp l , ti ti-min iti su ale, t igiti
 ti-min iti buze eai Zuda yooi laal ma ga ti su
 nu us iti suvaza. Min iti ka ti Zuda ta Zeeluzal me
 nu us iti suvazagai ga k ele u, nu n p ge
 la m a zoosu unbuze ezu.»

Kulak l mai za asi i: K galui
 5 Gè aazuwuze eni, gè zunu ila ka, k galui
 zoni zea. 6 Gè ma: «Mini a è liizu ná?» É mà:
 «Nà liizu Zeeluzal me su, gè sakpai, ta kogi
 w .»
 7 Geezu eelai nii é ni zu p , naa
 maa u ani geezu eelai ta ili ba, nii é ni
 daa omisu. 8 É ni naa ma: «Biz , è
 zunu loungoi nu , è ma: «Zeeluzal me a
 zu ga taai, si i n p ge la m a ma,
 t zei nu us iti ta toganiiti m in elei a, niiti
 ti zu ná.» 9 Ġ o GALAGI wooi ana: «Nà
 i a gè zu maa oolii zu e abu
 zi igi, gè ma taazu ga ná-l biyai.» »

Kula zou a nuiti toli fai olu
 10 Ee! Ee! À ela!
 Wo ulal kp ma elei nu zu yooit i
 ba ga suvil !
 Ġ o GALAGI wooi ana.
 Maz l gè wo zuvazag gee l gi wu epema
 naanig i p ,
 Ġ o GALAGI wooi ana.
 11 Ee, Siy n nu us iti, à ela,

w i wo zeini Ba il ne taazu .
 12 Maz l G o GALAGI Fai-P -Mali ii wooi
 aa:

T igi é tè egai ga ná-zobogi,
 zooi naati daal ma niiti ti loai wo ma, é ma:
 «Z i n p é v uzu wo a,
 naama nui v ua gàazuleegi a.

13 W l , nà yeewuze ezu zooi naati daal ma,
 ta latisu ti ga ta-lu iti zeezu ani.»

Wa kw naazu ga G o GALAGI Fai-P -Mali ii
 tè eg .

14 «Wa e de, Siy n nu us iti, à oozun !

Wo woo ula ga koozun i,
 maz l nà ga a gè ze i wo zaama,
 G o GALAGI wooi ana.

15 Naama volo ná, zii iligi ma m inm in ka a,
 ti ili G o GALAGI a.
 Ta ga nà-nu us iti,
 nà ze i wo zaama.»

Wa kw naazu ga G o GALAGI Fai-P -Mali ii
 a é tè egai wo ma.

16 G o GALAGI a Zuda ze e olu ga n n i,
 zou adegai zu.

É yiimaze e olu ga Zeeluzal me.

17 Eteai p ge maa kp mu G o GALAGI
 aazu!

Maz l to a na ula ga suvil sei l
 adegai wu.

3

Kulak l mai naanisi i: Zala a ula undi i
 wolai Zozuwe

¹ É zala a ula undi i wolai Zozuwe l ni ga ze, é loni G o GALAGI ná-geezu eelai akala, Setana ni loni Zozuwe yeezazu elei, é a maal .

² G o GALAGI ná-geezu eelai ni Setana ma: «G o GALAGI zelilo è ma faan, Setana! Gaamazo G o GALAGI zelilo è ma, t igi é yiimaze eai ga Zeeluzal me! Zunui nii la ga ko ile egi kulaai abui a aa?»

³ Zozuwe ni loni geezu eelai akala, maa iliai ga se e n iti. ⁴ Naa ni nuiti ma, ti ni loni koba: «À se e n iti kula k ba.» Naa oluma é ni Zozuwe ma: «W l gè a-vaa aaza go-lai ze ea è a, nà è maa ilizu ga se e apagiti.»

⁵ Gè ni ma: «Ti b l pag i l unba.» Tama ti b l pag i l ni unba, ti maa ili ga se e adegaiti. Miná a G o GALAGI ná-geezu eelai ni loni ná.

⁶ G o GALAGI ná-geezu eelai niima zeele wooi woni Zozuwe ma, é ma: ⁷ G o GALAGI Fai-P -Mali ii wooi aa: «Ni a zi na ga zìima eleiti, è nà-deveiti so, a ga tukp aale e nui nà-p l i wu, a w l zu ma oizu p ma, nà pele vie è lu . Da , naati saama, ti botii zu b .

⁸ À woilo, zala a ula undi i wolai, Zozuwe, wa è-w laiti ti zeini è oba, t ze wo p wa ga poogi, maz l nà aazu ga nà-boti nui nii daaseigi ga: Ma U n gi. ⁹ W l gè k tu ila pil ga Zozuwe lu . K tu ila kpegi naa aazu a ba ga d fela. Nà i a gè s i zu ma. G o GALAGI Fai-P -Mali ii wooi ana: Nà zoi nii ná-kotoi ze e ba ga folo ila n . ¹⁰ Naama volo ná, wo ilagilagi kpein wa lolisu wa-leez n eleiti ta koole oole guluiti bu, wo a oozun

ná ziil igi zu.» G o GALAGI Fai-P -Mali ii wooi ana.

4

Kulak l mai l lusi i: Fitina zeii ta wolive wulu feleg i

¹ Geezu eelai nii é ni zu p , naa aani olu, é màalo a, elei nu a a iim ni nui maalo a la. ² É ni mà: «Leeni a è kaazu?» Gè goo aa oteni, gè ma: «Fitina zeii a gè kaazu é ga zanugi n g l in, fitina l fela a é zeini ga. Gul ani akai zeini ti maazu , s l felaiti togai ba, gul i zi zu ti zu, é zeeli fitinaiti su. ³ Wolive wulu feleg a loni gul ani akai oba , gilagi a zeezazu , z i ga k zu elei.» ⁴ Gè geezu eelai aaza ani olu, nii é ni zu p , gè ma: «Màli ii, nii olu a ga leeni?» ⁵ Geezu eelai é ni zu p , é gàaza ani é mà: «È la naa olu w ?» Gè ma: «Ungo Màli ii, gè la polu w .» ⁶ É gòo aa oteni, é mà: «G o GALAGI wooi a é bosu Z l a le ma: È la niima wotii a ga zobogi ta gaa aai, k ni nà-z nvui z b i zu. G o GALAGI Fai-P -Mali ii a é boga.

⁷ Da ga leeni kae, gize wolai?

Da valibosu è ga n m i Z l a le lu .
To a k tu iingi ula è zu,
maamus wooi zaama, ti a ma:
«Tuya tui! Tuya tui!» »

⁸ G o GALAGI ni p olu, é mà:
⁹ «Z l a le yeeiti ka ti niima wuulaagi laa,
tiya ma n a ti p l i nii lo fai aa elazu.»

Naa a na wa kw naazu ga G o
GALAGI Fai-P -Mali ii a é t è ega wo ma.

¹⁰ «B ni ka mu ti botii l zeizu goi aa ulaai?
Ti maa ni n ni ga ti oozun ,
si gi zu ti k tu za a lui aani la zoni
Z l a le ya.

K tu aazu l felaiti ta ga G o GALAGI
aazu z giti, ti w l zu fai p ma, ti zu
zooi a.»

¹¹ Gè gaaza ani olu, gè ma: «Wolive wulu
feleg i nuuti polu a ga leeni, ti loni fitina zeii anii
yeezazu tak zu ?» ¹² Gè ma m n :
«Wolive wulu eke feleg i nuuti polu a ga lee, ti
loni zanu s feleg iti koba, niiti gul l i
zi zu ti zu?» ¹³ É ni mà: «È la ti olu w ?» Gè
ma: «Ungo Màli ii, gè la ti olu w ni.» ¹⁴ É
polul ni ga ze, é mà: «Zunu feleg iti kana niiti
gul i ziaai ti ma, ti losu eteai p Mali ii akala.»

5

Kulak l mai l zitasi i: S iligi é
o esu

¹ Gè aazuwuze eni olu, gè s iligi a,
é a o e. ² Geezu eelai mà: «Leeni a è
kaazu?» Gè ma: «S iligi a gè kaazu, é
a o e, sakpai a ga m t l puug , kogi ga
m t l l lug .» ³ É ni mà: «S i naa
a maan vai z ai su, nii é aazu zeelizu
zooi l k l ma ná p . Bog su ga unma nui
p ge , ti ula zooi nii a, z iti alaa ti z
zeele woiti bosu, ta , ti ula a. ⁴ G o
GALAGI Fai-P -Mali ii wooi ana: Nà a
gè aazu ga maan i naa, nii a k é l unma nui

ná-p l i wu, ta z i é konai wosu ga dàaseigi z i maazu. Foovooi a l é ze i ta- l i wu, é p l i p kolo olo, é p dakai a ta k tuiti.»

Kulak l mai l felasi i: Anzanui ni zeini kp l gi zu

⁵ Geezu eelai é ni zu p , é ni mà: «Ungi wuze e è w l naa a, nii é ulazu munu.»

⁶ Gè ni ma: «B gele e?» É gò aa oteni, é mà: «Kp l gi e, é ulazu.» É mà m n : «Kp l gi nuu a é ga nu us iti koozu isi i zoi zu ná p .» ⁷ Naama zi gi zu k lui nii é ni ga kp l gi ma lakulugi, naa wuze eni da, anzanu ila ka é ni zeini kp l gi zu. ⁸ Geezu eelai ni mà: «Anzanui nuu a é ga su ulai ma oogi.» Naa oluma é z ni naa a, é yei kp l gi zu olu, é daa ulu ma.

⁹ Gè aazuwuze eni olu, gè anzanu feleg a, fiil i ze i ai ti wu, ti a o e, ko egi ni ti a, e w ni daa ga sig . Ti kp l gi ze eni, ti l la fiil i zu. ¹⁰ Gè geezu eelai aaza ani, é ni zu p , gè ma: «Mini a ti liizu ga kp l gi ná?» ¹¹ É mà: «Ta liizu la Ba il ne yooi zu, ti k l i lo. À ele t na ta sei niina k tui maazu.»

6

Kulak l mai l sa asi i: Wotolo naanig iti

¹ Gè aazuwuze eni. gè soo wotolo naanig a, ti a ula k lu i gize feleg iti z zu .

² Soo maa ikp igiti ka ti ni ma m ungi a, soo l igiti ti felesi i a. ³ Soo olegiti ti sa asi i a, soo n giti ti zu aai ti ni naanisi i a. ⁴ Gè geezu eelai aaza ani, é ni

zu p , gè ma: «Màli ii, lee zoo a ga nuuti?» ⁵ É gòò aa oteni, é mà: «Fiil naanig iti be, ti a loni eteai Mali ii oba , ti ulazu ná niina, ti a li.» ⁶ Soo l igi niiti ti ni wotoloi gilagi a, naati ti liini ga l kp ma nu zu elei yooi zu, naa olu soo olegiti alaa ti ulani, soo n giti ti liini ga l kp ma nu yeezazu elei yooi zu. ⁷ Soo zu aagiti p ti ulani, w inwola ni ti ma ga ti eteai l k l ma p su iz . É ni ti ma: «À liina wo eteai l k l ma p su iz .» Tama ti eteai l k l ma p su iz ni. ⁸ É tòlini, é mà: «W l na z iti ti liizu l kp ma elei nu zu , naati ta ziil igi ve Z nvui naama yooi zu.»

Masa b l gi l vai zala a ula nui Zozuwe unma

⁹ G o GALAGI ni p ani: ¹⁰ «Yeezei kula zou a nuiti ta-veb aniiti bu, nii G ledayi, ta To iya ta Yedaya ti aai la. Liina za n Sofoni ná-doun zunui Z ziasé ná-p l i wu, nui niiti ti laayei ai ná, ti ze eai ma Ba il ne. ¹¹ Da walii ta zanugi ze ezu, è ti t ga masa b l gi, è d zala a ula undi i wolai Zozuwe unma, Yew sadake ná-doun zunui. ¹² G ma: «G o GALAGI Fai-P -Mali ii wooi aa:

Zunui ta a ,
daaseigi ga Ma U ' n gi,
to a n é ná,
é G o GALAGI ze l i lo.
¹³ T a ka é tosu olu.
Maa a ili ga masa s laiti,
é masadai ná-masa kp kp gi zu.

To a ga zala a ula nui alaa ná-masa
 kp kp gi a.
 Goolaama ag i a boti feleg i naati
 z zu.»

¹⁴ Masa b l gi a mak su G o GALAGI ze
 l i wu, é ga iz su anii Geel me vaa ma,
 ta To iya ta Yedaya, naa Sofoni ná-doun zunui
 ná-nu lai a.»

¹⁵ Numaa ta ze ezu oozama, ti a a,
 kp bai wosu G o GALAGI ze l i lo fai zu. Wa
 kw naazu ga G o GALAGI Fai-P -Mali ii a
 é tè egai wo ma. Naa a n ti, ni wa olona
 G o GALAGI wooi , wa-GALAGI.

7

Zu so kuiti

¹ Masagi Daliyuse ná-masadai ma onagi naanisi i
 ma, G o GALAGI ni Zakali , alugi
 laa uusi i daa ga Kisel ve naa ma volo naanig i
 ma. ² Beet le nu us iti ti Sal s l ta Leeg me-
 Meel keni te eni, é numaa a, ga ti G o
 GALAGI maan n , ³ ti zeeli zala a ula nuiti p
 b , niiti ti botii zu G o GALAGI, Fai-P -
 Mali ii ná-p l i wu, ta GALA goo wo nuiti p b ,
 ti naati gaaza a, ga: «Gá y su g l i n a ,
 gi a zugi zo konagi ma alugi l lusi i ma, elei gi
 a k zu la p l ma?»

⁴ G o GALAGI Fai-P -Mali ii ni p
 naazu, é mà: ⁵ «G zoi zu nu us iti p ma, ta
 zala a ula nuiti: «Wo k a ga kona uul fela (70),
 wo a zugi zo, wo a maaw in konagi ma
 alugi l lusi i ta d felasi i ma, k l wo la naa

ni b . ⁶Wo ni daami wosu, ta kp lei, wo-
ogiti sulaave fai n ma.» »

⁷ Niima woo ilagiti n l i G o GALAGI ti
uuni GALA goo wo nu m ungiti da, ti bo si gi zu
nu us iti ti ni zeini la ziil igi zu Zeeluzal me,
ta taaiti ti maa oolii zu, ta si gi zu alaa l kp ma
elei nu yeezazu yooi zu, ta zi la ma
n m iti ti laaveni da ga nu us iti.

⁸ G o GALAGI ni Zakali ani:
⁹ «G o GALAGI Fai-P -Mali ii wooi aa: À a
tukp iti gaale e ga gaamai, wo ilagilagi p ge
a nu lai ta gaazumaaw in ai b lai

. ¹⁰ À mina a ga poanzaiti, ta podointi suzi a,
ta seik ma nuiti, ta niiti kpein ti kpalaiti su.
Wo tan p ge mina faa u t b laiti
daal ma.» ¹¹ K l ti la ni k ni, ti a
woilo naama wooiti ma, ti akani, ti ti-woiye eiti
daa ulu ga ti mina faa m ni. ¹² Ti ikpaani kpaan
e diamai, nii a k ti mina yeezei G o GALAGI
Fai-P -Mali ii ná-t giti, ta daawooiti bu, niiti ná-
Z nvui ni bosu GALA goo wo nu m ungiti ma.
G o GALAGI Fai-P -Mali ii wola yii aawanani
naazu. ¹³ G o GALAGI Fai-P -Mali ii ma:
«T i gè ti lolini, ti la woiloni gò ma, tiya alaa ta tòlina,
gè la woiloga ti-woo ma. ¹⁴ Gè ti vazani zii iligiti saama,
niiti ti la ni ti w kaipa. Ti ta-yooi zu akai y
ga olu elei, nun p ge la m ni l zu
ná, é a a yei. Ti zou apagi valiboni ga te ebai.»

8

Zeeluzal me lo fai olu

¹ G o GALAGI Fai-P -Mali ii ni ani:
² G o GALAGI Fai-P -Mali ii wooi aa:
«Siy n n b , ma yii wola a b ,

gaamazu, nà alazu su ga ná-maayogi.

³ Ḡ o GALAGI Fai-P -Mali ii wooi aa:
 Nà alesu ma Siy n,
 sèizu a ga Zeeluzal me.
 Zeeluzal me a loli ga <Woo ila taai,>
 ta Ḡ o GALAGI Fai-P -Mali ii ná-gizei ma
 <Gize adegai.>

⁴ Ḡ o GALAGI Fai-P -Mali ii wooi aa:
 Nu l za agiti ta zeizu m n Zeeluzal me,
 zunuiti ta anzanuiti ta ze i koi zaama ti,
 s p ná-tukp zea, t ze i ma nu ná-konagi
 m in elei a.

⁵ Zeeluzal me koi zaama ti daa a ve
 ga zunu loungoiti ta anzanu loungoiti, ti a a o.

⁶ Ḡ o GALAGI Fai-P -Mali ii wooi aa:
 Ni nu us i m taiti ta kaazu ga
 niima vaiti ti la zooga zu niima voloiti su,
 an n i nà alaagi nà isi zu ga naati ti la zooga
 zu?
 Ḡ o GALAGI Fai-P -Mali ii wooi ana.

⁷ Ḡ o GALAGI Fai-P -Mali ii wooi aa:
 Nà nà-nu us iti kizosu,
 gè ti ula folo ulazu ele yooi ta folo liizu ele yooiti
 su.

⁸ Nà a ga tiye ti ula ná,
 ti ze i Zeeluzal me.
 Ta ga nà-nu us iti,
 gè ga ta-ḠALAGI,
 nà masadai ti unda ga woo iladai ta telebogi.

⁹ Ḡ o GALAGI Fai-P -Mali ii wooi aa:
 À z b ze e, w igi wo niima wooiti m nisuu niizu,

nii GALA goo wo nuiti ti ni bosu,
 si gi zu GALA sei l i ma wuulaagiti ti ni laazu
 la,
 GALA p l i naa lo fai zu.

¹⁰ Maz l , aisa naama voloiti ti a zeeli,
 nu us iti ta toganiiti ti la ni ta-wotii ma zala
 z l su.

Si wo nui niiti ti ni l zu, ti a yei,
 naati ti ni n ga ti zili nuiti t n ,
 maz l gè yee eni nuiti ba,
 ti a wuze e laal ma.

¹¹ K l niizu niina, gè la m nu us i m tai zosu ga
 elei gè ni k zu la m ungi.

G o GALAGI Fai-P -Mali ii wooi ana.

¹² Maz l , nà ziil igi vaza wo zaama, e ani
 zuwui.

Leez n elei a gaawaai ve,
 zoi a bal n gi ve,
 gee l gi a e tonai a, é u ga gola.

Nà niima vaa i p k zu

nà-nu us i m taiti b .

¹³ Ee, Zuda ta Izelay le l ye eiti,
 m ungi wo ni zii iligiti saama,
 ga nu us iti ti voovoai, naati ma oogi.

Dele n ana gè wo izosu da,
 wo ga tuya ungi.

Naa a é ba mu, à mina lua, à z b ze e olu.

¹⁴ Maz l G o GALAGI Fai-P -Mali ii wooi
 aa:

Si gi zu gè devea la ga gè wo l ,
 t ze wo-m m wolani ti zii aawanani,
 gè la ni ze eni gòoi olu.

¹⁵ Niizu niina, gè ze ea naama levei olu,
 nà faa ag i zu niina Zeeluzal me ,

ta Zuda nu us iti p b .

À mina lua mu.

¹⁶ P t ele a wa faiti k la: Es p ge
a gaamai wo b lai ma, tukp aale e nuiti ti
a tukp aale e ga telebogi, tukp aale ei nii
ziil igi a z l su. ¹⁷ Wo tan p ge mina faa u
t yiima b laiti daal ma, à mina a
ga ona ga z i, t zeinaama vai tan p b l
la b .» G o GALAGI Fai-P -Mali ii wooi ana.

Zu so foloiti ta valibo ga f ti voloiti

¹⁸ G o GALAGI Fai-P -Mali ii ni p ,
é mà: ¹⁹ G o GALAGI Fai-P -Mali ii wooi
aa: «Zugi nii wo sosu, alugi naanisi i, d lusi i,
d felasi i ta puusi i konagi zu, ta valibo ga koozun
voloi, ta f ti voloiti Zuda nu us iti b .

Naa ma, à gaamai ta ziil igi n .

²⁰ G o GALAGI Fai-P -Mali ii wooi aa:
Zou ili su nu us iti,
ta taa wolaiti su ze wo nu m inm inga ta a m n .

²¹ Taa wolaiti su nu us iti ta li ti ta iligaa ma:
«Ade li de G o GALAGI Fai-P -Mali ii
maan n , de gaizi . Nà alaagi nà liizu.»

²² Dele ana nu us m inm in, ta zee aa aa
yooiti,
ta aa la G o GALAGI Fai-P -Mali ii aizi zu
la, ti maan n .

²³ G o GALAGI Fai-P -Mali ii wooi aa:
Naama voloiti nu puug ti tan p ti la ga zii ila ta
aal ba,
ti Zuifu ila so ná-se ei lak l gi a,
ti ma: «Gá il su wo olu,
maz l gi m nig ga GALA ka wo a.» »

9

Izelay le oba yooiti tukp aale e vai ta ti izo
fai

¹ G o GALAGI ná-keela wooi.

Daawooi Gadelake yooi zoga,

é w Damase taazu

Maz l nu vului p ka ga G o GALAGI

n n ,
elei n Izelay le wolodaiti p ti la.

² É Gamate alaa zoga,

niiti ti zeí ai la ta Damase,

é zeeli Tiil, ta Sid n ma,

niiti ti wola oozu eleai.

³ Tiil si i gaa oozu toga ,

é walii aal a ba e fufiligi,

é zanugi aal ba e koi y zu ala alai.

⁴ K l Mali ii a ti p kula zea,

to a ná-si igiti toka kpolo i wu,

to a ala ga abui.

⁵ Asekal n a naa a, é lua,

Gaza alaa zu a ali ga duai,

Ekel n alaa ka ana n ,

t zeí kitosu a ula zea.

Masa ge la m a Gaza,

nu vulu n p ge la m a Asekal n.

⁶ Nu zupuiti ta zeí Ased de.

Nà Filiseti nuiti ta-wasogi zu olo olo.

⁷ Nà amasu zuai ula ti-la,

gè k gani k laamianigiti kula ti- iiga

y zu ti.

Ta-nu us i m tai a ga gá-GALAGI n n .

To a losu z l Zuda wolodamaiti saama,

Ekel n nuiti alaa ti ga Yee use nuiti k ele.

⁸ Nà nà-zooi maa oolii zu,

gè mak k giti daal ma, ti le esu,
 su u nui tan p ge la m nà-nu us iti
 kp l a,
 maz l gàazu a ti a niina.

Ziil i masagi aa vai

⁹ Ee, Siy n nu us i, k ga koozun i!
 Ee, Zeeluzal me nu us i, woo ula ga koozun i!
 W l a-masagi a, é aazu è ,
 telebog , pil s l dai vee b ,
 to a ga maayei nu, é zeini soovalegi ma,
 soovale saai ma yi oi ma.

¹⁰ Nà k wotoloiti kulazu Efelayime a,
 gè k zooiti kula Zeeluzal me a,
 kil gi nii k i zu la, naa zu a ale ale.
 Masagi naa a ziil igi l zii iligiti saama,
 ná-masadai a zo kpolo i z i ma, é ze i z i a,
 é zo zi wolai Efelata ma, é li zou ela ga.

Du iti unm fai

¹¹ D un n i, minaze egi maa ele ma,
 é de y zu, nii k ai ga amai maa ele,
 nà a-lu iti unm su,
 gè ti ula ze ei zu, nii zi la su.

¹² Kaso a nuiti w iti kitogi wo ,
 à ale ma wa-laazu zi i gaa oozagi zu!
 Nà nii wosu za ga:

Nà wo aazumaaw in a ga seizu feleg .

¹³ Maz l gè Zuda a ga nà-kil gi,
 gè Efelayime ga ná-m in.
 Ee, Siy n, nà è-loun zunuiti te esu,
 ti vala n ma loun zunuiti ba Yavan,
 nà è ga k wo a z kp i.

¹⁴ G o GALAGI a ula k l ma ti maazu,

ná-m in a iz e mainmain.
 Mali ii G o GALAGI pu ugi v ,
 to a aazu l kp ma elei nu yeezazu lonavifigi wu.
 15 G o GALAGI Fai-P -Mali ii a aa ná-nuiti
 maazu.
 Ta daami wo, ti f l v l k tuiti golowolo.
 Ta le, ti a z ng ,
 e d a ti zo,
 ti laa a ve e ama vaza ani akai,
 ti maa a le e zala a ulazu ma
 woizu ti.
 16 Ta-GALAGI, G o GALAGI, a ná-nu us iti kizo
 naama voloi,
 e elei n baala mak nui,
 a a ná-baala kpulugi izo da,
 ti a volo ná-zooi zu,
 elei k tu z ng aa aagiti ta a volo la.
 17 Ee, ti wola undaa a n !
 Ee, ta apa ga gola!
 Moloi a z b i ve zunu loungoiti zea,
 d niin iz b i ve anzalopoiti zea.

10

Tosu n p ge la k ganigiti ba
 1 À G o GALAGI vali ga
 é yee ala m ungi ma lonai u.
 T a a a sabalagiti pu,
 to a tonai ve ga poo ama,
 to a s gilagilagi ná-kpalaga aniiti kp t .
 2 Maz l p l wu zaleiti ta wo woo aa otesu ga
 z i,
 g v aaza a beaiti ti a z ula k l maiti
 ka,
 k z sulala ze gooiti ka ti su ulazu,
 yaava aan n i a ti bosu.

Naa a é k a nu us iti ti lia poun maan i zu,
e baala kpulugiti mak nu la ti .

Kula zou a niin i
3 «Baala mak nuiti ka zì aawanaai ti ma,
boli zin iti ka gè ti lo azu.
Maz l G o GALAGI Fai-P -Mali ii a
aa aazu t i ná-baala kpulugi ma,
nii é ga Zuda l ye ei.

To a ti zu ga ná-l biya zooi,
é liizu la k zu .

4 T a kundi i ma zii p ka ula su,
ti ai e k tu iingi,
e se e otai ma zuzo k luti,
e k il gi.

5 Ta e k ulu aiti, ta k i ,
ti a koi y zu ala alai aay ga i,
maz l G o GALAGI a zu ti a.
Unfegi a yei ga ti zili nuiti, ti sooiti k ma.

6 Nà Zuda l ye ei z b l ,
gè Zoz fe ná-p l ye ei izo.
Nà ti ze i ele t olu ga niin ,
t ze i nà ti maaw in a,
e v l kaipa gè la ni l ni ti a.
Maz l nà a gè ga G o GALAGI, ta-GALAGI,
nà ta-maan n wooiti gaa ote.

7 Z b i a Efelayime nuiti ba e
k ulu aiti,
ti laa a ve ga koozun i, e ta d le.
Si gi zu ti-lointi ta miná aa la, ti oozu a n ,
ti oozu a n ga G o GALAGI maa ele.

8 Nà ti loli ga foe wooi ti aal ba,
maz l gè ti un m ga.
Ta m in ga m ungi ele.

⁹ Gè ti zuvazag z ma ziiti saama,
 zooiti su ti maa oozaai,
 ti- i ka loo sù miná,
 ta y ná ta ti-lointi,
 naa oluma ti ale ma, ti a.

¹⁰ Nà ti ula Ezipete yooi zu, ta Asiili yooi zu,
 gè a ga tiye Galaade, ta Li an yooi zu,
 k l miná alaa ge la kula a ti a.

¹¹ Izelay le nuiti ta kidaa ili kpolo i ud ,
 Ğ o GALAGI a kpolo i ma lakpatakpagi lo a,
 zi wolai Nile a v , é zeeli kpoma.

Asiili ná-wasogi zu a ale,
 Ezipete ná-masa tukp i a ula zea.

¹² Nà i, Ğ o GALAGI,
 nà z b i ve Izelay le nuiti b ,
 ti zi ga zìimai.»

Ğ o GALAGI wooi ana.

11

GALA zobob nuiti kolo olo fai

¹ Li an, a-laaiti daalao,
 abui a é a-s dele guluiti gala.

² Sip l guluiti, à alakpala oozu,
 t zeis delegi loa bu,
 maz l gulu maan n giti ti ga.

À alakpala Basan s ne guluiti,
 maz l goya wolai oloa,
 nii nu n p ge la a l zu ba!

³ Nu a baala mak nuiti kpala gooi m nisu,
 maz l tufal t iti a wokomaal zu la naa
 olo ologa.

Nu a zalaiti sik wooi m nisu alaa,
 maz l Zulud n ma l iili wolai,
 ti a wokomaal zu la naa oloa.

Baala mak nu zeizu feleg iti

⁴ Nà-GALAGI, Ğ o GALAGI ni ma: «Ğ ga baalagi t iti mak nui, niiti ti leveai na saai ma. ⁵T igiti ti ti eyazu, ti a ti aa wafuun, ti di nu-iti ti a ma: «Mamagi a Ğ o GALAGI , maz l gè t a!» Ti mak nu iti ti la v l ti maaw in aazu.» ⁶ N un nà, Ğ o GALAGI, gòoi aa: «Gè la m zooi nii zu nu us iti maaw in aap . Maz l nà nuitiz su yeezu, tanigaa ti a ti-waiti suzi a, gè ti y ta-masagiti zeezu. Ta-masagiti ta zooi olo olo, k l gè la nu n p kula ti ya.»

⁷ Gè t zeini ga baalagi naati mak ga, niiti ti leveai na saai ma, ma un ge da ma m ga z iti ti maaw inni baala kpulugi zaama. Gè baala mak tukp feleg vaa ni . Gè ma m ungi laasei p ga «Zaalai,» gè felesi i laasei p ga «Gilibai.» Gè z ba gè a aa a baalagiti ma. ⁸ Alu gilagi laawu, gè mak nu sa ag iti kp ni. Naa oluma, zii la ni l ni baalagiti bu, tiya alaagi w inze e ti ma. ⁹ Gè ni baalagiti ma: «Gè la m wo n kula p ! Z i é zaazu, naa za! Z i ta paazu, naa y ná, ti paa! Z iti ta y vulua, naati ti a mi y zu.» ¹⁰ Gè nà-tukp i zoni, nii daa ga «Zaalai,» gè gale ale, naa ga nà-minaze egi olo ologa, nii é a gi y zu gá ziiti p . ¹¹ Minaze egi naa olo oloni naama voloi n . Baalagi niiti ti wola maaw in ai, ti ni w l zu bà, naati ti kw ni ga, Ğ o GALAGI a é zu ga niima vaiti maa ele. ¹² Gè ni ti ma: «Ni wa kaana ga soloo faa e, a sàlai ve zèa, a wo z ná.» Ti wali ae uusa ag i (30) aaluni, ti fe ga sàlai. ¹³ Ğ o GALAGI ni mà: «Walii é ti

aazu ga ma ag i, naa ili ya di i lo nui ma, nii ti kaai ga r un s ng i.» Gè wali ae uusa ag i (30) ze eni, gè pili ya di i lo nui ma, G o GALAGI ná-p l i wu. ¹⁴ Naa oluma gè nà-tukp i velesi i «Gilibai» ale aleni, naa ga k lounlai olo ologa Zuda ta Izelay le y zu.

¹⁵ G o GALAGI ni mà: «B maa ili niina ga baala mak nui ná-s laiti, nii é zu ga imalala nui. ¹⁶ Maz l nà baala mak nu ila buze ezu zoi nii zu, nii é la yiizool a ga baalagiti, ti zu ti za, é la baala goiti gaiziaa, nii maawanaai é la naa aloa, nii k d gai é la naa n kula. K n gi a ga togani niiti ti wul ai naati ma zuaiti, é a ti- olokagiti bali ali.»

¹⁷ Maan a imalala aala mak nui , é l zu ná-baala kpulugi a!
T igi bo a z kp i zeei zu vik i olo olosu,
ta é zeezazu ele aazu z gi wolo su!
Zeei za ma faan, ta zeezazu ele aazu z gi za su faan!

12

Masagi ná-zobo s l da aa elagi

¹ G o GALAGI ná-keela wooi daazeeliai Izelay le ma.

G o GALAGI wooi a,
t igi é gee l gi z l gai, é zoi la,
é lati é nu vului y nvui t su:

² «Nà Zeeluzal me zu ga gaazulati d l i, nu us iti p b , ti maa oolii zu. Uele n ana é zu la ga Zuda, si gi zu Zeeluzal me zeizu la k l su. ³ Naama volo ná, nà Zeeluzal me losu gbi i nu us iti p tu , e k tu wolai

nii nu n p ge la zooga buze ezu. Z i n p a
 é buze e, naa a maawana. Názu eteai
 zu yooiti kpein ta su, ti wuze e daal ma.
⁴ G o GALAGI wooi ana: Naama volo ná, nà ta-
 zooiti do a ga dualuagi, gè ta-zoo iz nuiti do a
 ga titigi. K l nà aa Zuda nu us iti maazu, gè zii
 iligiti ta-zooiti gaazu ole. ⁵ Zuda undi iiti ta
 bosu yiima ga: <Zeeluzal me nuiti ta ta-z b i
 z l su ta-GALAGI, G o GALAGI ya, Fai-P -
 Mali ii.> ⁶ Naama volo ná, nà Zuda undi iiti k
 ga abu i golai nii é d i a, gè ti ga
 s m abui, é zosu molo iliiti ba, ta ti-maa oolii zu
 nu us iti p gala m tu epema p . K l
 Zeeluzal me ze wo nuiti ta y ti-zeizu n
 ziil igi zu.

⁷ G o GALAGI a t zeizu d ga Zuda
 nu us iti kizoga, naa a a k Davide mavofodaiti,
 ta Zeeluzal me nuiti ti mina waso, ti a ka ga ti
 viz g Zuda nu us i m taiti ba. ⁸ Naama volo
 ná, G o GALAGI a Zeeluzal me ze wo nu-
 iti mak , z i s b i wola l ai ti zaama, naa
 a z b i z l ga Davide ele, Davide ná-
 p l ye ei a ti e GALA, e v l
 G o GALAGI ná-geezu eelai nii é zi zu ti lu .
⁹ Naama volo ná, zoi niiti p ta wuze e Zeeluzal me
 laal ma, nà ti p kolo olo.»

Saa w l i é wosu zoi zu ná p

¹⁰ «Nà maaw in a y nvui, ta maan n
 y nvui yei Davide ná-p l ye ei ma, ta Zeeluzal me
 nuiti ma. Ta aazulo r un ba, r i ti b ni. Ta
 w l ná-faa zu, e ele nu a w l la gila loin
 zaazu . Ta maaw in ga gaawana, e
 nu a ala ná-doun m ungi ma. ¹¹ Naama volo ná,
 saa w l i a w l Zeeluzal me, e elei

é ni la Ġadadelimon, Megido tugi zu. ¹² Saa w l i a wo zooli ná p , p l ye e ilagilagi a u y : Davide mavofodaiti ta- l ye ei a u y , ma anzaiti ti u y , Natan n n iti ti u y , ma anzaiti ti u y , ¹³ Leevi n n iti ti u y , ma anzaiti ti u y , Simeyi n n iti ti u y , ma anzaiti ti u y , ¹⁴ z ma l ye eiti ti u y ga gilagila, anzanuiti alaa ti u y ga gilagila.»

13

K gani k nuiti tukp aale e vai

¹ Naama volo ná, zi ungi laa a lao Davide ná- p l ye ei ta Zeeluzal me nuiti b , é ta-otoiti ta ta- z ba vaiti gba.

² Ġ o GALAGI Fai-P -Mali ii wooi aa: «Naama volo ná, nà k ganigiti folo zooli a, nu n p ge la m ti-laasei boga. Nà ma ala goo wo nuiti alaa kula zooli a, ta k z ba isi iti p . ³ Naazu, z i n p é zu GALA goo wosu, s l k i, ta s l deei ta ma: «È la m y ga vulua maz l z ala gooi a è bosu Ġ o GALAGI l i zu.» S l nuiti go a naazu ti b zu, si gi zu é zu GALA gooi wosu da. ⁴ Naama volo ná, ma ala goo wo nuiti ti p ti laa a ve ga unfegi, si gi zu ti gala gooi wosu da, ti s l su ta- ulak l maiti su. Ti la m k a p , ti a sua le a ze e wolai ta loo ba, ti a a nuiti yaava. ⁵ Ti ilagilagi a a ma: «Gè la ga GALA goo wo nu, nà ga tii nu n , tii yooiti ta zèa kaite mà nu niin zi su.» ⁶ Ni ta gaaza ana, ti ma: «È palai niiti s l g ale, ti è- l gi ma?» To a ti woo aa ote, é ma: «Gè ti z l g r iti ta- l i wu.» »

Minaze egi niin vai olu
⁷ Ĝ o GALAGI Fai-P -Mali ii wooi aa:
 «Bo a z kp i wuze e nà-baala mak nui
 laal ma,
 r i laal ma!
 Baala mak nui lo a,
 baalagiti ti zuvaza,
 nà ma goiti alaa do a.
⁸ Zooi zu nu us iti gaa a w su sa a,
 seizu feleg i a za, ti undaa ili,
 k l seizu ilagi a y vulua zooi zu.
 Ĝ o GALAGI wooi ana.
⁹ Nà seizu ilagi naa l abui zu,
 gè gaawun k z i ula ba,
 elei nu a a walii aawun da k z i ula ba,
 nà n i ula ba,
 elei nu a a zanugi ma z i ula la ba.
 Naazu ta fàli, gè ti woo aa ote.
 Nà ti loli ga: «Nà-nu us iti.»
 Tiya ma, ta ma: «Ĝ o GALAGI a é ga gá-
 GALAGI!» »

14

Ĝ o GALAGI ná-foloi ta pi aa elagi
¹ W l Ĝ o GALAGI ná-foloi a é aazu, foloi
 nii ta aniiti gaa w zu la a-zi igi oozu,
 niiti ti zogai k i zu è b . ² Nà zii iligiti
 p gaal ba, ti k i vala Zeeluzal me a. Taai
 a zo, toomai a p l iti bu, pumai a
 ga anzanuiti, nu us i ilazu p ka li du lai
 zu, k l nu us i m ta goi a y taazu .
³ Naa oluma Ĝ o GALAGI a a é k i
 zii iligi naati daal ma, elei a a k la
 k voloiti su. ⁴ Naama volo ná, to a lo Wolive

izei ma, nii é Zeeluzal me oba folo ulazu elei. Wolive izei a ali sakpa ma, é zo folo ulazu elei é li folo liizu elei, p tu golai ti y zu, gizei ilazu a likpi ga l kp ma elei nu zu , gilazu likpi ga l kp ma elei nu yeezazu . ⁵ Wa ela, wo li ga p tugi zu elei, nii é nà-gizeiti z zu , maz l p tugi naa a li é zeí Asale a. Wa ela elei wo ni elazu la zou alii a, Zuda masagi W ziase ná-si gi zu. Naa oluma nà-GALAGI, G o GALAGI a a niina, ta ná-geezu eela adegaiti p .

⁶ Naama volo ná, wozakala ge la m a ná, k l la m a ná, ta zi un ge la m a ná. ⁷ Foloji naa ila kpe n a é n n ma, G o GALAGI a é kw , folo la m a ná, a kpidi, an kp k i wozakalagi a volo.

⁸ Naama volo ná, z nvu su ungi laa a lao Zeeluzal me, é a yei, ma i ilazu a yei ga folo ulazu ele olo i pelei, gilazu yei ga folo liizu ele olo i pelei, ele ana a la fo oi ta samai. ⁹ G o GALAGI a masadai eteai p unda. Naama volo ná, G o GALAGI ila kpe n a a aazu, t ila kpe n a t i a ula alaa.

¹⁰ Zooi naa p ka valibo ga n m i, é zo Gee a é li Limon, Zeeluzal me l kp ma elei nu yeezazu . Zeeluzal me aa a ooza koba laaiti p ba, taai zu a w l , é zo B nzam n si ida , é zeeli si ida l mai ma, é li Zokosu si ida , é zo m n Gananey le l aa ooza golai ma, é zeeli masagi ná-k la . ¹¹ Sei a wo taazu , ani la m a ná nii foovoi, Zeeluzal me a zeí ziil igi zu.

¹² W l maan i niiti ka G o GALAGI
 a ti ze nu us i naati ma, niiti ti k i ai
 Zeeluzal me laal ma. Ta y vulua ti-
 l gi luula ti ma, ti- aazu z giti ti
 luula ti- aazu okologiti su, ti-n giti ti luula ti-
 laa oozu ti. ¹³ Naama volo ná, G o GALAGI
 a ti unga wuulee, ta zi azu ga
 ti-yee uinti, ti d ga kili ga kaka pi. ¹⁴ Zuda nuiti
 ta p Zeeluzal me pi a, ta naavoloi
 ula ti-maa oolii zu zii iligiti zea, ta zanugi aal
 ba, naa walii a, naa se e m inm in
 ba. ¹⁵ Maan i nii n a zeeli nu us iti ma,
 naa alai n a a zeeli zii iligiti ta-loganiiti
 ma, ta k zu , sooiti, soovale fuuluiti,
 soovalegiti, ta m iti.

¹⁶ Naazu zii iligi niiti kpein ti k i valaai
 Zeeluzal me a, ta-nu us i m tai niiti ta y
 vulua naati ta a l kona-o-kona, ti n k masagi
 wu, G o GALAGI Fai-P -Mali ii, ta ti kota
 v tii ula. ¹⁷ K l ni eteai zu yooi gila kpalaa
 ka l na l zu Zeeluzal me, é a n k
 masagi wu, G o GALAGI Fai-P -Mali ii, naama
 yooi la m tona z l ga. ¹⁸ Ni Ezipete nuiti ta
 l na l zu Zeeluzal me, ti a kota v tii
 ula, maan i nii G o GALAGI daazu zii
 iligi z iti ma, ti la l ni f ti ulazu , naa
 alai n a a zeiti ma. ¹⁹ Naa a a ga
 Ezipete ta zii iligi z iti ta- ak i a zeeli ti ma, t iti
 ti la l ni kota v ti ulazu .

²⁰ Naama volo ná, ta s i sooiti k bu
 lalagiti ma, ti ma: «Mak g G o GALAGI
 .» G o GALAGI ná-p l i wu li iiti ta ade,
 e ama vaza ani akaiti zala a ulazu
 akala . ²¹ Zeeluzal me, ta Zuda li iiti kpein ta
 ve G o GALAGI , Fai-P -Mali ii, niiti kpein

Zakali 14:21

28

Zakali 14:21

ta aazu zala a ula vai ma, naati ta a ma
li iiti se e, ti a zala a zuai ili ti zu. Naama volo
ná, yaa o n p ge la m a G o GALAGI
Fai-P -Mali ii ná-p l i wu.

GALA S i

Portions of the Holy Bible in the Toma language of Guinea
Des portions de la Sainte Bible dans la langue de la Guinée Toma
copyright © 2013 Pioneer Bible Translators

Language: Toma

Translation by: Pioneer Bible Translators

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2016-09-08

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 14 Mar 2019 from source files dated 1 Dec 2018

95f995fa-1e05-5170-a262-d0f7dabeeddf